

Nataša Mučalo

Državni arhiv u Šibeniku

Velimira Škorpika 5

Šibenik

RAZVOJ ARHIVSKE DJELATNOSTI NA ŠIBENSKOM PODRUČJU

UDK 930.25(497.581.2 Šibenik)(091)

Izvorni znanstveni rad

U radu se donosi povijest razvoja arhivske službe na šibenskom području. Na temelju dokumenata iz fondova Državnog arhiva u Šibeniku analiziraju se okolnosti koje su uvjetovale dugogodišnja neuspješna nastojanja osnivanja područnog arhiva sa sjedištem u Šibeniku. Nepovoljni uvjeti za razvoj arhivske službe kroz djelovanje Sabirnog arhivskog centra Šibenik, kao odjela Historijskog arhiva u Zadru, utjecali su na kvalitetu zaštite i čuvanja arhivskog gradiva u ustanovi i kod stvarateljimatelja na šibenskom području. Državni arhiv u Šibeniku osnovan je u siječnju 2007. godine Uredbom Vlade RH, a postupak registracije ustanove proveden je krajem 2008. godine. U radu se analizira početak sustavnog obavljanja arhivske službe od 2009. godine te predlažu smjernice razvoja ustanove u budućem razdoblju.

Ključne riječi: arhivska služba, Sabirni centar Šibenik, zaštita, čuvanje, arhivsko gradivo, Državni arhiv u Šibeniku, smjernice

1. Uvod

Osnovna funkcija arhivskog gradiva jest njegova dostupnost i korištenje jer gradivo nastaje kako bi se upotrijebilo za dokazivanje ili pojašnjenje činjenica zapisanih u sačuvanim dokumentima.¹ O prikupljanju i čuvanju dokumenata trajne vrijednosti od najranijih su se vremena brinuli sami stvaratelji, podjednako javni (institucije i tijela uprave) i privatni (pojedinci, obitelji), koji su oblikovali vlastite arhive ponajprije radi mogućnosti korištenja nastalih dokumenata.

¹ Stulli, B. *O pravnom režimu korištenja arhivske građe*. U: *Arhivistika i arhivska služba : studije i prilozi*. Stulli, B., Kolanović, J. (prir.). Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 1997, str. 98.

Statuti srednjovjekovnih dalmatinskih komuna na različite načine donose propise o nastajanju javnih isprava, njihovu čuvanju i uporabi. Iako statut šibenske komune u opisima nastajanja, korištenja i čuvanja javnih spisa ne sadržava detaljne propise na način na koji je to utvrđeno primjerice u splitskom, hvarskom ili trogirskom statutu², u poglavlju 247. Knjige Reformacija datiranom 7. srpnja 1438. godine određuje se da svi zapisi (*notae*) notara i kancelara, koji se do tada nisu čuvali primjereno, zbog čega su trpjeli znatne nepravilnosti i štete, moraju pohraniti u posebno pripremljene ormare (*armariis*) u uredu općinskog kancelara, a zapisi kancelara knezova u uredu kneza te zapisi ostalih notara na običajnom mjestu. Također, istom odlukom određuje se da i sve privatne osobe, bez obzira na stalež i položaj, koje posjeduju zapise notara i kancelara moraju u roku od 15 dana od dana objave te odredbe predati sve dokumente knezu i njegovoj kuriji da ih pohrane tamo gdje im se bude činilo da je dobro, pod prijetnjom kazne od dvadeset i pet libara denara.³ Ipak, čini se da tada odredbe statuta nisu bitno promijenile odnos prema javnim ispravama te je, kako don Krsto Stošić piše, biskup Luka Spignoralo 1573. godine propisao naredbu da „vjernici koji, vrijedajući Boga i bližnjeg na štetu crkve i ne mareći za poniznost i strah Božji, drže kod sebe i skrivaju javne isprave“ pod cijenu izopćenja vrata spise (*instrumenta, libri, protocolla, testamenta et „particulae sive scripturae publicae cuius generalis etiam si de iure patronatus existant, ad rem utilitatemque ecclesiae aut eius ministrorum“*)⁴. Slične odredbe koje su se odnosile na spise notara i općinske spise donošene su i tijekom 17. i 18. stoljeća. U tim ranim vremenima postojanja šibenske komune, u poslovima prikupljanja i zaštite dokumenata vrijednih trajnog čuvanja jedino je jamstvo pružala Crkva, u čijem se posjedu i danas nalazi vrijedno arhivsko gradivo nastalo u rasponu od 12. do 20. stoljeća. Na razini javnih vlasti svijest o potrebi očuvanja spisa unatoč propisima i kaznama predviđenima za njihovo nepoštivanje nije bila osobito izražena.

Prvi razrađeni propisi i norme sa zakonskom snagom koje je uvela francuska uprava nakon 1806. godine u svrhu zaštite starih dokumenata nisu bitno utjecali na razinu zaštite gradiva u Šibeniku. Godine 1824. „bilježnički arhivar“ Ante Semonić izjavio je kako spisi notara i fiskalne komore trpe od vlage. U zapisniku iz 1896. godine, sastavljenom prilikom primopredaje općinske vlasti, nabrojeno je mnoštvo manjih ili većih fondova koji su bili u nadležnosti šibenske općine, između ostalog protokoli od 1806. do 1896. godine te množina spisa iz razdoblja mletačke uprave iz 17. i 18. stoljeća.⁵ Dio tih fondova danas se čuva u Državnom arhivu u Šibeniku, a znatan dio njih izgubljen je vjerojatno nakon Prvog svjetskog rata.

² Radonić, P. Uporaba arhivskog gradiva u statutima dalmatinskih gradova (Split, Zadar, Trogir, Šibenik, Skradin, Brač, Hvar, Korčula, Lastovo). *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 48(2005), str. 115-130. O šibenskom statutu, str. 127-128.

³ *Knjiga Statuta, zakona i reformacija grada Šibenika*. Grubišić, S. (ur.). Šibenik : Muzej grada Šibenika, 1982, str. 312-313.

⁴ Stošić, K. *Povijest Šibenika. IV. dio - Arhivi i spisi*. Šibenik : Muzej grada Šibenika, 1939, str. 297-316. [rukopis]; Bačić, S. *Don Krsto Stošić* : (1884. - 1944.) : bibliografija i rukopisna ostavština : tiskani radovi i radnje ostale u rukopisima. Šibenik : Muzej grada Šibenika, 1995.

⁵ Stošić, K., *Nav. dj.*, str. 297.

2. Zaštita i čuvanje arhivskog gradiva u Šibeniku između dva rata (1918. – 1945.)

Značajniji pomaci u razvijanju svijesti o potrebi zaštite i čuvanja dokumenata nisu se dogodili sve do 1925. godine kada je osnovan Gradski muzej kralja Tomislava. Od tada se može govoriti o svjesnom i planiranom radu na prikupljanju, popisivanju, sređivanju i zaštiti dokumenata. Iako je gradsko poglavarstvo 1937. pokrenulo akciju sređivanja gradskog arhiva kako bi ga učinilo dostupnim znanstvenicima i javnosti, tada još uvijek nije bilo mogućnosti za osnivanje arhiva u Šibeniku jer su Nacrtom Uredbe o banovinskim arhivima iz 1939. glavni banovinski arhivi bili predviđeni u Zagrebu, Splitu, Dubrovniku i Travniku ili Mostaru.⁶ Na popisivanju i sređivanju općinskih i notarskih spisa pionirski posao odradili su don Krsto Stošić i Petar Kolendić. Upravo prema popisu don Krste Stošića u IV. poglavlju rukopisa *Povijest Šibenika* poznato je koji su se spisi općine i notarski spisi nalazili u zgradi „stare općine“. Popis koji donosi don Krsto Stošić vrlo je detaljan i popraćen navodima o smještaju pojedinih spisa tijekom vremena.⁷ U istom popisu don Krsto Stošić donosi i gradivo crkvenih arhiva, arhiva privatnih osoba i arhiva koji se čuvaju na drugim mjestima, a odnose se na Šibenik i šibenski kraj. Unatoč tim prvim pokušajima, sustavnog prikupljanja i zaštite gradiva nije bilo, a posljedično vrijedno gradivo nerijetko je bilo uništeno ili izgubljeno.

Tijekom talijanske okupacije Šibenik je, 1942. godine, izgubio najstarije i najvrjednije arhivsko gradivo koje je nastalo u Šibeniku, ono iz razdoblja mletačke uprave. Gradske vlasti i Muzej grada Šibenika odmah su, po završetku rata, potraživale gradivo koje su talijanske vlasti odnijele iz Šibenika. U listopadu i prosincu 1944. Okružni NOO Šibenik, Prosvjetni odio, uputio je Oblasnom NOO za Dalmaciju izvješće o kulturno-povijesnim spomenicima u gradu Šibeniku u kojem se između ostalog spominje i sudski arhiv koji je „najstariji dio tog arhiva od 1384. godine odnesen je u Italiju u kolovozu 1943. godine“.⁸ Gradski muzej u Šibeniku aktom br. 20 od 13. svibnja 1946. godine poslao je podatke o sudskom arhivu Okružnoj komisiji za ratnu štetu u Šibeniku.⁹ Gradski NO Šibenik, Povjerenstvo za prosvjetu i kulturu, od 25. svibnja 1949. uputio je dopis Ministarstvu prosvjete Narodne Republike Hrvatske i Oblasnom Narodnom odboru Dalmacije s podacima o odnesenim i uništenim arhivima u gradu Šibeniku.¹⁰ Sudski arhiv (notarski spisi) i spisi općinskog arhiva s popisa don Krste Stošića danas se nalaze u Državnom arhivu u Zadru (fondovi HR-DAZD-17, 30, 54)¹¹, kamo su dospjeli temeljem Mirovnog ugovora s Italijom

⁶ *Arhivi i arhivsko gradivo – Zbirka pravnih popisa 1828. – 1997.* Rastić, M. (prir.). Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 1998, str. 50- 63.

⁷ Stošić, K., *Nav. dj.*, str. 297-304.

⁸ HR-DAŠI-28 Okružni narodni odbor Šibenik (1945-1946), br. 221/44; HR-DAŠI-30 Gradski narodni odbor Šibenik (1946-1955), br. 10566 od 25. svibnja 1949.

⁹ HR-DAŠI-40 Okružna komisija za ratnu štetu Šibenik (1945-1946), br. 20/46

¹⁰ HR-DAŠI-30 Gradski narodni odbor Šibenik (1946-1955), br. 10566 od 25. svibnja 1949.

¹¹ *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske. Sv. 1.* Kolanović, J., Pavliček, V. (ur.). Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2006, str. 882-914.

od 10. veljače 1947. godine¹². Prva predaja nakon potpisivanja ugovora „sadržavala je gradivo koje je prebačeno u Italiju, a do tog trenutka se nije nalazilo u Zadru, dakle gradivo komuna Šibenik, Trogir i Kotor, koje je dopremljeno u Zadar 29. siječnja 1949. godine parobrodom Istra iz Rijeke“.¹³

Nakon 1945. godine dio sačuvanih i prikupljenih spisa općine, poduzeća i udruženja, istaknutih pojedinaca i obitelji prenesen je u podrum gradskog muzeja. Do 1963. na njima su radili Božo Dulibić i Franjo Dujmović. Fondovi nisu bili ni popisani ni sređeni, ali je gradivo osnovno razvrstano prema stvarateljima.

3. Prvi pokušaji osnivanja arhivske ustanove (1957. – 1967.)

Iako su u razdoblju neposredno nakon rata u Hrvatskoj postojale arhivske ustanove u Dubrovniku, Zadru, Splitu, Rijeci, Zagrebu, Varaždinu i Osijeku, uočena je potreba za uspostavljanjem gušće mreže arhivskih ustanova koje bi na primjeren način mogle prikupljati, sređivati i čuvati arhivsko i registraturno gradivo. Rješenjem Savjeta za kulturu i nauku NR Hrvatske br. 939/1956 od 22. rujna 1956. imenovan je Arhivski savjet NR Hrvatske sa zadatkom „da raspravlja o stručnim i organizacijskim problemima od općeg i šireg značaja za rad arhiva i da daje prijedloge za unapređivanje rada arhivskih ustanova i arhivske službe u NR Hrvatskoj“.¹⁴ Na drugoj sjednici savjeta 4. veljače 1957. raspravljalo se o perspektivnom planu razvoja arhivskih ustanova na području NR Hrvatske. U pitanju ukupnog broja regionalnih arhiva zaključeno je kako bi trebala izgledati cjelovita mreža arhiva i pretpostavljeno je osnivanje područnih (kotarskih) arhivskih ustanova u Osijeku, Slavonskom Brodu, Bjelovaru, Varaždinu, Zagrebu, Karlovcu, Sisku, Dubrovniku, Splitu, Šibeniku, Zadru, Rijeci, Puli, a s vremenom i u Gospiću. Tada je i predloženo da se do kraja 1958. uspostavi cjelovita mreža arhiva odnosno da se osnuju arhivi u Slavonskom Brodu, Bjelovaru, Sisku, Karlovcu, Šibeniku i Puli. Prijedlog perspektivnog plana organizacije cjelokupne mreže arhiva u Hrvatskoj prihvatio je i odobrio Savjet za kulturu i nauku NR Hrvatske. Potreba za uspostavljanjem mreže arhivskih ustanova isticana je više puta tijekom sljedećih godina.¹⁵

U rujnu 1957. godine predsjedništvo NOK Šibenik održalo je sastanak s predstavnicima Muzeja grada Šibenika i službenicima u registraturama raznih institucija na kojemu je usvojen zaključak da se osnuje arhiv za područje šibenskog kotara.¹⁶

¹² Čl. 1. Prilog XIV Ugovora o miru s Italijom. *Međunarodni ugovori FNRJ* (Beograd). 4(1947).

¹³ Kolić, D. *Gradivo Državnog arhiva u Zadru u mirovnim ugovorima s Italijom nakon dva svjetska rata*. U: *Arhivi i politika. 4. kongres [hrvatskih arhivista]*, 22.-25. listopada 2013., Opatija. [Babić, S. (ur.)]. Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, [2014], str. 89-102., str. 98.

¹⁴ Stulli, B. Iz dosadašnjeg rada Arhivskog savjeta NR Hrvatske. *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 1(1958), str. 580-584.

¹⁵ Vojnović, B. Godišnja skupština i savjetovanje društva arhivskih radnika Hrvatske (15. – 17. rujna 1959. u Slavonskom Brodu). *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 3(1960), str. 540-541. Tada je predstavnicima NO kotara iznesena preporuka Savjeta za kulturu i nauku NRH o ostvarenju plana mreže regionalnih arhiva.

¹⁶ HR-DAŠI-29 Narodni odbor kotara Šibenik (1945-1962), kut. 7

Kao temeljni problem već tada je istaknuto pronalaženje prostora za smještaj ustanove. Imenovana komisija ispitala je mogućnosti za smještaj arhiva te je predložila da se arhiv smjesti u jednu prostoriju (površine 22 m²) u staro općinskoj zgradi. Nažalost, prostor namijenjen arhivu koristili su stanari što je dovelo do otezanja rješavanja pitanja arhiva te je cijeli predmet naposljetku ostavljen za vrijeme kad budu povoljniji uvjeti.¹⁷

NOK Šibenik je, netom prije nego što je ukinut 31. prosinca 1962., donio Rješenje o osnivanju Arhiva grada Šibenika, ali s prestankom djelovanja kotara odluka nije provedena te se nakon toga ništa bitno po tom pitanju nije poduzimalo.¹⁸

U *Službenom listu SFRJ* br. 28 iz 1963. godine objavljena je odluka Izvršnog vijeća Sabora SR Hrvatske o području na kojemu pojedini arhivi obavljaju službu zaštite arhivskog i registraturnog gradiva. Na području sjeverne Dalmacije za ukupno osam općina, između ostalih i općine Šibenik, arhivsku službu obavljao je Historijski arhiv u Zadru.¹⁹ U tom smislu zaključkom Skupštine općine Šibenik (br. 7503/1-ZS-1964) izdana je suglasnost za osnivanje odjela Historijskog arhiva u Zadru za područje općine Šibenik.²⁰ Zbog manjkavosti u odredbama oko financiranja rada arhiva od strane općina u njegovoj nadležnosti, tijekom sljedećih nekoliko godina pokazale su se određene slabosti u obavljanju arhivske djelatnosti na šibenskom području. Općina Šibenik počela je financirati rad Historijskog arhiva u Zadru tek 1966. godine te je tada i započelo obavljanje arhivske službe na njezinu prostoru.²¹ Područje na kojem je Historijski arhiv u Zadru morao obavljati arhivsku službu bilo je preveliko za kvalitetan rad na prikupljanju, zaštiti i obradi arhivskog i registraturnog gradiva te je bila posve izvjesna potreba osnivanja novih jedinica koje bi obavljale službu na svojim područjima.

Naposljetku 1967. godine pokrenut je proces formiranja Sabirnog centra u Šibeniku kao odjela Historijskog arhiva u Zadru.

4. Od Sabirnog centra do Državnog arhiva u Šibeniku (1968. – 2007.)

U kolovozu i rujnu 1967. godine poduzimale su se pripreme radnje za osnivanje Sabirnog centra u Šibeniku, a među njima je svakako najvažnija bila popisivanje arhivskog gradiva koje se do tada čuvalo u Muzeju grada Šibenika. Temeljni dokument je *Zapisnik o radu na identifikaciji arhivskih fondova koji se nalaze u Muzeju grada Šibenika i njihovom pripremanju za smještaj u police Sabirnog centra Historijskog arhiva u Zadru koji se nalazi u zgradi Okružnog suda u Šibeniku* sastavljen 14. rujna 1967. u Šibeniku.²² Na identifikaciji i pripremi gradiva radili su Dinko Foretić, Šime

¹⁷ Blažević, M. Kada pravi arhiv? *Šibenski list* (Šibenik). (1992, od 21. studenog).

¹⁸ HR-DAŠI-29 Narodni odbor kotara Šibenik (1945-1962.). *Službeni vjesnik kotara Šibenik*, br. 18 (1961)

¹⁹ *Službeni list SFRJ* (Beograd). 19, 28(1963).

²⁰ HR-DAŠI-45 Narodni odbor općine Šibenik (1955-1963)

²¹ HR-DAŠI-108 Sabirni arhivski centar Šibenik (1968-2008) (dalje: SACŠ), br. 3/68.

²² HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 1/67.

Peričić i Jakov Kupek kao predstavnici Historijskog arhiva u Zadru te Ksenija Marinović (kustosica Muzeja) i manipulant Davor Španja. Od materijala koji je zatečen u Muzeju formirano je 892 svežnja spisa debljine 10–20 cm, koji su označeni rasponom godina, a dio i osnovnim sadržajem. Izdvojeno je i 80 knjiga.

Gradivo je bilo podijeljeno u dvije grupe:

1. Spisi i knjige općine Šibenik sa spisima preture, kotara i sreza Šibenik (1–657, uključujući i 10a, 300a, 657a) s oznakama plave boje. Ti su spisi i knjige nabrojeni u popisu br. 1 koji je prilog navedenog Zapisnika. Popis je sastavljen u grupama po 10 svežnjeva s opaskama uz pojedine stavke popisa.
2. Spisi i knjige raznih udruženja i ustanova, advokatskih kancelarija i obitelji u Šibeniku (1–305, uključujući 69a, b, c; 76a; 130a; 131a; 166a; 240a, b) s oznakama crvene boje. Ti spisi i knjige detaljno su nabrojeni u popisu br. 2, ali nisu označeni godinama.

U tim popisima nije se našao arhiv obitelji Difnico (Divnić) kojega je u trenutku sastavljanja zapisnika još uvijek sređivao prof. Frane Dujmović te je rok za predaju Sabirnomu centru produžen do kraja 1967. godine. Također, radi dovršetka rada na sređivanju, u Muzeju su ostali arhiv obitelji Dulibić i spisi Komisije za ratne zločine.

Zaključkom je određeno da se odmah po premještanju u Sabirni centar započne sa sređivanjem gradiva, najprije po godinama, a zatim da se pristupi razlučivanju pojedinih fondova i neophodnomu izlučivanju spisa.

Skupština općine Šibenik zahtjevom br. 02-14610/1-1967 od 6. studenog 1967. godine tražila je osnivanje Sabirnog centra u Šibeniku čime je formalno-pravno započeo postupak osnivanja ustanove.²³ 15. studenog 1967. godine Radna zajednica Historijskog arhiva u Zadru donijela je zaključak o osnivanju Sabirnog centra u Šibeniku te raspisala, temeljem čl. 1. i 2. Odluke o izmjenama i dopunama Pravilnika o uređenju radnih odnosa u Historijskom arhivu u Zadru, natječaj za radno mjesto arhivista u Sabirnom centru u Šibeniku.²⁴

Ugovor između Historijskog arhiva Zadru i Skupštine općine Šibenik potpisan je 7. prosinca 1967.²⁵ Njime su određeni zaštita i nadzor gradiva u registraturama na području općine Šibenik, zaštita i obrada gradiva s područja općine Šibenik u Historijskom arhivu u Zadru te zapošljavanje arhivista i nabave opreme za Sabirni centar.

Sabirni centar u Šibeniku započeo je s radom 1. siječnja 1968. godine s jednim zaposlenim arhivistom prof. Antom Šupukom.

²³ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 4/67.

²⁴ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 2/67, 3/67, 18/67. S obzirom na to da je izmjene Statuta donosio Savjet Arhiva, Radna zajednica je tada tek imenovala članove komisije koji su trebali pripremiti nacrt odluke o izmjenama i dopunama statuta. Izmjene i dopune Statuta kojima se osniva Sabirni centar u Šibeniku usvojene su 6. veljače 1968. godine.

²⁵ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 4/67.

Usporedo s radom na organizaciji arhivskih poslova na šibenskom području, prof. Šupuk je u suradnji s općinskim vlastima sustavno radio i na realizaciji ideje o osnivanju samostalne arhivske ustanove u Šibeniku.

17. studenog 1969. na inicijativu prof. Ive Livakovića, potpredsjednika Skupštine općine Šibenik, zaključeno je da se Savjetu predloži osnivanje arhiva u Šibeniku kao samostalne ustanove. U točki 4. Zaključaka o programu razvoja kulturnih djelatnosti i aktivnosti na području općine Šibenik u razdoblju 1971. – 1975. naglašena je potreba da se Sabirni centar u Šibeniku, u čijem se sastavu nalazi i Arhiv općine Šibenik, „mora osamostaliti i pretvoriti u samostalni arhiv“ o čemu je obaviješten i Historijski arhiv u Zadru.²⁶ Također je zaključeno da su ispunjeni svi uvjeti neophodni za osnivanje arhivske ustanove – financijska sredstva (Općinski fond za unapređivanje kulturnih djelatnosti Šibenik), stručni djelatnici (trenutačno zaposleni u Centru), prostor (koji se trenutačno koristio u zgradi suda s mogućnošću proširenja) i oprema za smještaj gradiva.

Početkom 1971. prof. Šupuk i Skupština općine Šibenik pripremili su elaborat s namjerom da ga upute na suglasnost Arhivskom savjetu Hrvatske i Republičkom sekretarijatu za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu.²⁷ Politički događaji u Hrvatskoj tijekom 1971. godine zaustavili su realizaciju te ideje.

Društvo prijatelja šibenskih starina uputilo je 1972. godine Predsjedništvu Skupštine općine Šibenik, Općinskom fondu za unapređivanje kulturne djelatnosti i Savjetu za kulturu prijedlog o osnivanju samostalnog arhiva u Šibeniku te naglasilo potrebu povrata arhivskog gradiva iz razdoblja mletačke uprave koje je u ratnim okolnostima dospjelo u Historijski arhiv u Zadru.²⁸ Ipak, svi apeli i prijedlozi struke i javnosti te pokušaji pojedinih struktura gradske vlasti završavali su uglavnom vrlo općenitim i nedorečenim zaključcima, opet novim prijedlozima koji su čekali na usvajanje kod nadležnih tijela.

U ožujku 1977. godine upućen je prema Izvršnom vijeću Skupštine općine Šibenik prijedlog Općinskog sekretarijata za društvene službe o osnivanju arhiva u Šibeniku s elaboratom o trenutačnom stanju u Sabirnom centru i uvjetima potrebnim za osnivanje samostalnog arhiva.²⁹ Izvršno vijeće Skupštine općine Šibenik taj je put brzo reagiralo i već u svibnju 1977. usvojilo zaključak kojim se Općinski sekretarijat za društvene službe ovlastilo za realizaciju poslova oko osnivanja arhiva.³⁰

U studenom 1978. napravljen je novi elaborat o osnivanju Historijskog arhiva grada Šibenika u kojem se spominje usmeni dogovor s predstavnicima Historijskog arhiva u Zadru i Arhiva Hrvatske u Zagrebu o odvajanju Sabirnog centra u Šibeniku u samostalnu ustanovu. Tada je ukazano na prostorne probleme i u smislu kapaciteta

²⁶ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 1/71, 14/71.

²⁷ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 1/71.

²⁸ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 21/71.

²⁹ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 7/77, 8/77.

³⁰ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 11/77.

spremišta i u pravnom smislu s obzirom na to da je tada Sabirni centar još uvijek bio smješten u zgradi suda i zatvora. U prilogu elaborata nalazili su se i nacrti adaptacije prostora kojeg je u tom trenutku koristio Sabirni centar.³¹

1979. godine Izvršno vijeće Skupštine općine Šibenik ponovo je raspravljalo o osnivanju arhiva, ali jedini je zaključak bio da se nastavi s radom na osnivanju ustanove i osiguranju prostora za smještaj arhiva.³² Iste godine počelo se govoriti o preseljenju Centra na novu lokaciju.

U Službenom vjesniku općina Drniš, Knin i Šibenik br. 29/1979., objavljen je Zaključak Skupštine općine Šibenik o Elaboratu za osnivanje Historijskog arhiva grada Šibenika s Troškovnikom adaptacije nacionaliziranog dijela samostanskog kompleksa sv. Lovre i opremanja tog prostora za potrebe Historijskog arhiva Šibenik.³³

Započeta akcija oko osnivanja arhiva prekinuta je 1980. godine zaključkom Arhivskog savjeta Hrvatske kako se ne može ići u osnivanje gradskog, nego regionalnog arhiva. U Informaciji o stanju kulture u općini Šibenik Općinskog komiteta za odgoj i obrazovanje, kulturu i fizičku kulturu od 25. studenog 1985. godine³⁴ opširno se navode svi problemi Sabirnog centra i još jednom naglašava potreba osnivanja samostalne arhivske ustanove u Šibeniku. Suglasnosti za pokretanje postupka osnivanja regionalnog arhiva za područje Šibenika, Drniša i Knin dobivene su od Historijskog arhiva u Zadru te općina Drniš i Knin. To je, u samom postupku osnivanja regionalnog arhiva, značilo da se zaključak o osnivanju Arhiva grada Šibenik mora povući i donijeti novi zaključak o osnivanju regionalnog Historijskog arhiva u Šibeniku. Osim rasprave o proceduralnim pitanjima, potrebe sastavljanja novog elaborata o osnivanju i novog zahtjeva prema Arhivskom savjetu Hrvatske i Republičkom za prosvjetu, nauku, kulturu i fizičku kulturu, zaključeno je da je neophodno razriješiti imovinsko-pravne odnose u samostanskom kompleksu sv. Lovre.

Novi Elaborat o društveno-ekonomskoj opravdanosti osnivanja Regionalnog historijskog arhiva u Šibeniku prihvaćen je u veljači 1986. godine.³⁵ Dalje od elaborata procedura osnivanja ustanove ni tada nije nastavljena.

Tek 1991. godine ponovo se spominjala mogućnost osnivanja regionalnog Historijskog arhiva u Šibeniku.³⁶ U narednim godina pitanje osnivanja ustanove ostalo je neriješeno.

³¹ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 24/78.

³² HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 1/79.

³³ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 15/79, 23/79.

³⁴ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 14/85, str. 7-10.

³⁵ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 3/86, 4/86.

³⁶ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 9/91.

Godine 1997. ravnatelj Hrvatskog državnog arhiva uputio je Ministarstvu kulture RH prijedlog za proširenje mreže državnih arhiva osnivanjem ustanova u Šibeniku, Požegi i Gospiću.

U zajedničkom dokumentu šibenske županijske i gradske vlasti uputile su 1998. zahtjev Ministarstvu kulture RH za osnivanjem državnog arhiva u Šibeniku navodeći kako su ispunjeni svi preduvjeti za osnivanje ustanove (smještaj, stručni djelatnici i financijska sredstva).³⁷

Pedeset godina duga priča oko osnivanja samostalne arhivske ustanove u Šibeniku dobila je svoj epilog 11. siječnja 2007. kada je Uredbom Vlade Republike Hrvatske osnovan Državni arhiv u Šibeniku s nadležnošću na području Šibensko-kninske županije.³⁸

4.1. Smještaj

Već pri prvim pokušajima osnivanja arhiva u Šibeniku (1957.) kao temeljni problem pokazala se nemogućnost pronalaženja primjerenog prostora za smještaj ustanove. Isti je problem sustavno pratio sve pokušaje osnivanja kroz pola stoljeća. Unatoč činjenici da je arhiv konačno osnovan 2007. godine, problem trajnog smještaja i dalje je ključno pitanje čije sporo rješavanje neposredno utječe na kvalitetu obavljanja arhivske službe u Šibeniku i na šibenskom području.

Neposredno prije osnivanja Sabirnog centra u Šibeniku odlučeno je da će se centar smjestiti u zgradi Okružnog suda u Šibeniku. Prof. Šupuk u izvješću o arhivskoj djelatnosti Komisiji za izvršenje analize i programa razvoja kulturnih djelatnosti na području općine Šibenik³⁹ tada je upozorio na činjenicu da je Sabirni centar „podstanar podstanara“ kojemu u najskorije vrijeme treba osigurati spremišni prostor. Već krajem 1968. u dopisima općinskim vlastima prof. Šupuk napominjao je kako Centar nije više u mogućnosti primati novo gradivo.⁴⁰

Ugovorom o zakupu između Okružnog zatvora u Šibeniku i Fonda za unapređivanje kulturne djelatnosti općine Šibenik iz 1970. godine Centru je osiguran petogodišnji boravak u prostorijama na drugom katu zatvora s pretpostavkom preuređenja dijela prostorija, koje se inače nisu spominjale u tom ugovoru, ali su bile neophodne radi proširenja spremišnih prostora Centra.⁴¹ Kompletna dokumentacija s troškovnicima, nacrtima i ponudama za adaptaciju prostora Centra, međutim, napravljena je

³⁷ HR-DAŠI-108 SACŠ, 1998.

³⁸ *Narodne novine* (Zagreb). 7(2007).

³⁹ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 43/68.

⁴⁰ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 3/68.

⁴¹ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 16/70.

tek 1978. nakon brojnih problema s nedostatkom prostora u spremištima za pohranu novog gradiva i učestalim problemima s vlagom u nekoliko prostorija.⁴²

Ideja o smještaju Centra i budućeg arhiva u zgradi suda i zatvora nije dugo zaživjela jer se već u travnju i svibnju 1979. u dokumentaciji Sabirnog centra spominje mogućnost smještaja ustanove u nacionaliziranom dijelu palače Foscolo uz samostan sv. Lovre u starom gradskom središtu.⁴³ Tada se činilo da se rješavanje problema smještaja za Centar i budući arhiv približilo kraju jer je već krajem 1979. Općinski zavod za zaštitu spomenika kulture Šibenik napravio troškovnik uređenja palače za potrebe arhiva.⁴⁴ Ubrzo su predstavnici Arhivskog savjeta Hrvatske i Historijskog arhiva u Zadru obišli palaču Foscolo (1980.) i zaključili da je potrebno nastaviti na izradi dokumentacije za osnivanje samostalne arhivske ustanove u Šibeniku. Realizacija je još jednom odgođena iz nepoznatih razloga. Godine 1980. i 1986. rađeni su novi troškovnici i elaborati o uređenju palače Foscolo s detaljnim opisom i nacrtima adaptacija nužnih za smještaj arhiva u prizemlju i na prvom katu zgrade (ukupno oko 260 m²). Radove na adaptaciji i uređenju prostora trebao je obaviti Odbor za zaštitu i obnovu graditeljskog naslijeđa grada Šibenika.⁴⁵

Preseljenje Centra iz zgrade Općinskog suda i Zatvora dogodilo se tek 1988. godine, ali prostor namijenjen Centru još uvijek nije bio ni osnovno uređen za prihvrat gradiva što je ponukalo voditelja Centra prof. Milivoja Blaževića na poziv za hitnom intervencijom prema Izvršnomu vijeću Skupštine općine Šibenik.⁴⁶ Novi problem predstavljala je i činjenica da je dio prostora namijenjenih za Sabirni centar (oko 180 m²) zauzela ustanova Nacionalni park Krka, čime su bitno smanjeni površina i kapaciteti spremišta. Zahtjevi za iseljenjem NP Krka iz prostora palače namijenjenog arhivu nastavili su se i tijekom 1990. (do tada je, naime, trebala biti gotova obnova palače Draganić za potrebe NP Krka).⁴⁷

U svibnju 1991. napravljeno je novo idejno rješenje za uređenje palače Foscolo, no i taj pokušaj bio je prekinut, taj put zbog početka Domovinskog rata.⁴⁸

Povratom palače Foscolo Franjevačkom samostanu sv. Lovre u postupku denacionalizacije, postalo je jasno da se mora tražiti novi prostor za smještaj Centra. Osim akutnog problema sa smještajem gradiva, pitanje trajnog smještaja ustanove neposredno je utjecalo na nastojanja oko osnivanja samostalnog arhiva s obzirom na to da su odredbe tadašnjeg Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima jasno propisivale

⁴² HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 4/73, 25/78.

⁴³ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 4/79, 6/79.

⁴⁴ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 13/79.

⁴⁵ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 5/80, 3/87.

⁴⁶ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 1/88.

⁴⁷ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 2/90.

⁴⁸ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 5/91.

da je jedan od tri preduvjeta za osnivanje arhiva osiguranje potrebnog i primjerenog radnog i spremišnog prostora za smještaj ustanove.⁴⁹

U listopadu 1995. godine Sabirni centar počeo se seliti u zgradu u nekadašnjoj vojarni na Kulini u gradskoj četvrti Mandalina.⁵⁰ Radove na adaptaciji prostora za potrebe arhiva na drugom katu objekta (oko 570 m²) financiralo je Ministarstvo kulture RH.⁵¹

20. listopada 1997. županijske vlasti tražile su od Ministarstva obrane RH objekte nekadašnje vojarne Palacin za smještaj budućeg arhiva i još nekih kulturnih i znanstveno-istraživačkih sadržaja. Objekt na Kulini već je tada bio u ruševnom stanju, a gradivo je neprestano bilo izloženo atmosferskim utjecajima i velikoj vlazi. Tijekom 2000. došlo je do teškog oštećenja krova na objektu čime je gradivo bilo neposredno ugroženo te je nakon brojnih apela djelatnika Centra gradskim i županijskim vlastima omogućena hitna sanacija krova koju je financirala Šibensko-kninska županija.⁵²

Do 2002. godine djelatnici Centra nekoliko su se puta obraćali gradskim i županijskim vlastima i javnosti kako bi potaknuli rješavanje problema smještaja. Naposljetku, kao moguća lokacija za Centar i budući arhiv pojavio se objekt unutar kruga nekadašnje Tvornice elektroda i ferolegura (TEF) koja je već neko vrijeme bila u stečaju i za čiji se prostor tražila nova namjena. Predloženi objekt imao je oko 700 m² s mogućnošću nadogradnje. Još jednom se činilo da je pronađeno primjereno rješenje, ali ubrzo nakon načelnog dogovora s gradskim vlastima pojavili su se strani investitori zainteresirani za revitalizaciju cijelog prostora TEF-a što je tada bio strateški cilj gradske uprave. Ni projekt stranog ulaganja ni pitanje smještaja Centra nisu tada realizirani.⁵³ Objekt na Kulini sve je više propadao, ulaganja u održavanje prostora bila su minimalna ili gotovo nikakva od useljenja Centra, a gradivo je sustavno bilo izloženo različitim nepogodama (vlaga, štetočine, direktni atmosferski utjecaji!).⁵⁴

Od 2006. šibenska je gradska uprava intenzivno radila na iznalaženju rješenja za smještaj budućeg arhiva te je u listopadu iste godine izvršena primopredaja tzv. „kamene zgrade“ nekadašnje vojarne Ante Jonjića, također u Mandalini, između predstavnika MUP-a, u čijem je vlasništvu zgrada bila, i predstavnika Ministarstva kulture iz Konzervatorskog odjela u Šibeniku. Time je ispunjen temeljni preduvjet za osnivanje Državnog arhiva u Šibeniku, a tzv. „kamena zgrada“ i službeno je postala sjedištem novoosnovane ustanove.⁵⁵ Pristupilo se izradi projektne dokumentacije za rekonstrukciju objekta, ali vrlo brzo su se pojavili problemi sa statikom objekta i ele-

⁴⁹ Čl. 51 Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima. *Narodne novine* (Zagreb). 27(1978).

⁵⁰ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 14/95.

⁵¹ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 15/95

⁵² HR-DAŠI-108 SACŠ, 1998-2000.

⁵³ HR-DAŠI-108 SACŠ, 2000-2005.

⁵⁴ Fotodokumentacija DAŠI (2008. – 2009.)

⁵⁵ Čl. 2. Uredbe Vlade RH o osnivanju Državnog arhiva u Šibeniku. *Narodne novine* (Zagreb). 169, 7(2007).

mentom nosivosti temelja te je, nakon obavljenih geomehaničkih ispitivanja, utvrđeno da se bez sanacije temeljnog tla i temeljne konstrukcije objekta ne mogu zadovoljiti propisani standardi za arhivske zgrade.

U međuvremenu, ponovo zbog interesa stranih investitora za ulaganje na prostoru vojarnje na Kulini, Centar se morao tijekom 2008. godine preseliti u novi privremeni smještaj – napušteni prizemni objekt u nekadašnjoj vojarni Bribirskih knezova na Ražinama, predgrađu i trgovačko-poduzetničkoj zoni Šibenika.⁵⁶

4.2. Financiranje

U prvim godinama organizirane arhivske službe na šibenskom području pokazale su se manjkavosti u pitanjima oko financiranja rada zadarskog arhiva od strane općina u njegovoj nadležnosti, koje su neposredno utjecale na količinu i kvalitetu arhivskih poslova obavljenih u tom razdoblju na šibenskom području. Općina Šibenik počela je financirati rad Historijskog arhiva u Zadru tek 1966. godine te je tada i započelo obavljanje arhivske službe u Šibeniku.⁵⁷ Godišnjim programima utvrđivali su se iznosi kojima je općina Šibenik, odnosno Fond za unapređivanje kulturne djelatnosti općine Šibenik, trebala financirati rad Centra, ali je iz prepiske između Centra i zadarskog arhiva, već od 1968. godine, a zatim i u sljedećim godinama, jasno vidljivo da su uvijek postojali određeni problemi i obostrana kašnjenja u isplata sredstava. S obzirom da Sabirni centar nije bio pravni subjekt te je u cijeloj proceduri financiranja sve do osnivanja Državnog arhiva u Šibeniku bio kolateralna žrtva različitih loših dogovora i često osobnih nesuglasica, financijska sredstva kojima je Općina Šibenik financirala Centar bila su raspoređena za plaće djelatnika te “za troškove zaštite, čuvanja i konzerviranja arhivske građe Šibenika u Zadru i za obavljanje arhivske službe u općini Šibenik”.⁵⁸ Ni s programima investicija nije bila ništa bolja situacija. Prof. Šupuk stalno je tražio financiranje uređenja spremišnih prostora Centra i njegovo predviđeno proširenje, no investicije su po nekoliko puta bile odgađane.⁵⁹ Godine 1972. prof. Šupuk tražio je hitna sredstva od općine Šibenik jer Historijski arhiv u Zadru nije za potrebe Sabirnog centra sudjelovao u natječaju za financiranje programa na republičkoj razini, pa je Centar ostao bez prijeko potrebne opreme za spremišta.⁶⁰ No, i kada su se promijenili modeli financiranja arhivskih ustanova nakon 1974. godine, sredstva namijenjena radu Centra iz republičkih fondova, išla su preko Historijskog arhiva u Zadru te se financijski položaj Centra nije bitno promijenio na bolje.⁶¹ Malobrojne investicije za interventne adaptacije raznih prostora u koje

⁵⁶ HR-DAŠI-108 SACŠ, 2006-2008. Iako je osnovan 2007. Arhiv je počeo samostalno poslovati nakon razgraničenja s Državnim arhivom u Zadru 29. prosinca 2008.

⁵⁷ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 3/68.

⁵⁸ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 3/68, 13/70, 30/70, 13/71, 23/73.

⁵⁹ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 3/68, 20/69.

⁶⁰ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 28/72.

⁶¹ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 20/74.

se Centar tijekom sljedećih dvadesetak godina morao seliti uglavnom je financirala Općina Šibenik, potom Šibensko-kninska županija i Ministarstvo kulture (1995. i 2008. godine). Iz vrlo oskudne dokumentacije Sabirnog centra teško je dokučiti koliko su bila stvarna ulaganja u Centar tijekom godina, bilo da je riječ o adaptacijama prostora, nabavi opreme ili potrebama arhivske službe i djelatnika. No sasvim je sigurno da su ulaganja u pravilu bila interventna i sporadična.

4.3. Stručni djelatnici

Podjednako važan zakonom propisan preduvjet za osnivanje sabirnog centra ili samostalne arhivske ustanove bilo je osiguranje dovoljnog broja stručnih djelatnika. Od osnivanja Sabirnog centra u Šibeniku do 1996. godine broj stručnih djelatnika nikada nije bio veći od dva – jedan stručni djelatnik (arhivist) bio je voditelj Centra i zadužen za poslove sređivanja i obrade gradiva te poslove korištenja gradiva, a drugi je bio zadužen za poslove vanjske službe. Pri osnivanju Centra bilo je, naime, dogovoreno da Općina Šibenik osigurava sredstva za plaće dva stručna djelatnika – arhivista i arhivskog pomoćnika. To je, čini se, ostalo na snazi dugi niz godina. Iako je Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji poslova i radnih zadataka u Historijskom arhivu u Zadru iz 1986. godine predviđao četiri stručna radna mjesta u Centru (dva arhivista, jedan viši arhivski tehničar i jedan arhivski tehničar), tek 1996. godine zaposlen je treći stručni djelatnik (arhivist). Zamolbi od strane zaposlenih djelatnika za popunjavanjem stručnog kadra tijekom tih tridesetak godina nije nedostajalo. Količina poslova u Centru i na terenu bila je prevelika da bi ih kvalitetno mogla obavljati samo dva djelatnika, a u praksi su svi poslovi arhivske službe uz administrativno vođenje Centra bili odgovornost jednog djelatnika.⁶² Stanje se donekle popravilo zapošljavanjem još jednog arhivista 1996. godine.

4.4. Arhivska djelatnost

U obavljanju arhivske službe u prvim godinama nakon osnivanja Sabirnog centra zamjetan je entuzijazam zaposlenika Centra. Intenzivno se radilo na elementarnom sređivanju i izradi sumarnih popisa gradiva koje je preneseno iz Muzeja grada Šibenika, evidenciji i preuzimanju gradiva izvan arhiva, istovremeno i na popisivanju crkvenih arhiva u gradu (Biskupska kurija, Kaptol, samostan sv. Frane) te matičnih knjiga

⁶² Popis stručnih djelatnika Sabirnog centra u Šibeniku od 1968. do 2008. godine:

- ^{1.} prof. Ante Šupuk, prvi arhivist i voditelj Centra do umirovljenja 1976.
- ^{2.} Jasenka Škarica, 1969. – 1978. na radnom mjestu arhivskog pomoćnika, zadužena za poslove vanjske službe
- ^{3.} mr. sc. Milivoj Blažević, 1976. – 2008. voditelj Centra, 1995. – 2009. zadužen za poslove vanjske službe, umirovljen 2014.
- ^{4.} dipl. iur. Dragica Ivić, 1979. – 1995. voditeljica vanjske službe
- ^{5.} prof. Ivan Dovrančić, arhivist, 1996. – 2008. voditelj Centra
- ^{6.} Krešimir Matković, 1996. manipulant kopiranja, od 2010. arhivski tehničar

u župnim uredima na području općine Šibenik.⁶³ U tom je razdoblju do 1976. godine vrlo dobro radila i vanjska služba: svake godine obavljano je 30 do 40 stručnih nadzora registratura na cijelom području općine, regulirana su izlučivanja gradiva i podnošenje prijave za kršenje zakonskih odredbi o postupanju s gradivom, a imatelji su uredno podmirivali financijske obveze za obavljene poslove. Svi poslovi formalno su dovršavani u Zadru (rješenja, računi i sl.).⁶⁴

Umirovljenjem prof. Šupuka način rada Centra bitno se promijenio. U programima rada i izvješćima o radu od 1977. do 2008. niz je nedosljednosti i često netočnih tvrdnji koje nisu odgovarale stvarnomu stanju. Možda najjasniji primjer predstavljaju provizorni popisi fondova i zbirki u različitim dokumentima iz tog razdoblja. Godine 1977. u Centru je bilo 35 arhivskih fondova (ukupno oko 2.500 svežnjeva gradiva), odnosno prema popisu iz 1978. ukupno 48 fondova i zbirki. U popisu iz 1985. godine broj fondova i zbirki i dalje je 48, ali je 1986. godine narastao na 64 fonda i zbirke (300 d/m gradiva).⁶⁵

Nedosljednosti u popisima fondova i zbirki i loša organizacija arhivskog poslovanja (uredsko poslovanje, sređivanje i obrada fondova, politika akvizicija, vanjska služba i dr.) službeno su zabilježene tek u lipnju 2005. godine prilikom stručnog nadzora djelatnika Hrvatskog državnog arhiva.⁶⁶ Tada je ustanovljeno, a sasvim je jasno da se tada zabilježena situacija sustavno razvijala od kraja sedamdesetih godina, niz nepravilnosti u stručnom radu počevši od činjenice da Centar nije vodio ni jednu evidenciju propisanu pravilnicima, bilo da je riječ o poslovima vanjske službe ili o poslovima na gradivu u arhivu. Uredsko poslovanje vođeno je, također, bez ikakvih službenih evidencija – nije postojao urudžbeni zapisnik, a spisi su se samo odlagali kronološkim redom bez evidentiranja u uredskim knjigama.⁶⁷ U Općem inventaru fondova, koji je nastao 2004., retrogradno je, prema postojećim zapisnicima o primopredaji i „usmenim podatcima“ jednog djelatnika, upisano 210 fondova i zbirki. Za ni jedan fond ili zbirku nije bio otvoren dosje. Knjiga akvizicija vodi se od 2002. i u nju su podatci upisivani retrogradno, ali nisu postojale pomoćne evidencije u obliku kazala. Obavijesna pomagala bila su malobrojna i neujednačene kvalitete. Za većinu fondova koristili su se provizorni, šturi popisi gradiva, nastali uglavnom prilikom preuzimanja gradiva. Izlučivanje gradiva u Centru nikada nije bilo provedeno. Što se tiče korištenja gradiva i tu su uočene bitne nepravilnosti – nisu vođene evidencije o broju stranaka, korištenog gradiva i broju izdanih preslika gradiva. Nisu se iskazivali točni podatci o tehničkim jedinicama korištenog gradiva, nisu postojali dnevници spremišta i čitaonice, čime je onemogućeno praćenje kretanja gradiva i utvrđivanje odgovorne osobe. Suprotno propisima posuđivano

⁶³ HR-DAŠI-108 SACŠ, *Programi rada i Izvještaji o radu* (1968-2008).

⁶⁴ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 6/68, 8/68, 11/68, 24/68, 26/68, 38/68, 8/69, 10/69, 14/69, 1/70.

⁶⁵ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 16/85, 3/87.

⁶⁶ HR-DAŠI-108 SACŠ, br. 37/05.

⁶⁷ Protokol je naknadno upisan i zaključen s 1996. godinom.

je izvorno arhivsko gradivo ne samo u službene svrhe ili za izložbe, nego i privatnim osobama. Bilježenje posuđenog i vraćenog gradiva nije bilo ažurno.

Svi arhivski poslovi koji su se obavljali u Centru dugi niz godina bili su isključivo tehničke prirode. Centar nije imao dugoročnu politiku organizacije rada ni u jednom stručnom području.

Svi navodi iz Zapisnika o stručnom nadzoru iz 2005. godine posve su relevantni i za ranije razdoblje, a što se jasno može pratiti u dokumentaciji Centra od 1976. godine. Kulturno prosvjetna djelatnost Centra od samog osnivanja bila je minimalna, ukoliko se uopće i može pripisati ustanovi. Jedan od djelatnika bio je stručni suradnik na nekoliko izložbi, ali sam Centar nikada nije bio nositelj nekog projekta.

5. Državni arhiv u Šibeniku (DAŠI)

Nakon pola stoljeća bezuspješnih pokušaja Šibenik je dobio državni arhiv početkom 2007. godine.⁶⁸ No, ni tada organizacija poslovanja nije išla bez zapreka. Prvi kamen spoticanja bilo je imenovanje ravnatelja ustanove koje je, uz dosta žučnu javnu polemiku oko odabira osobe, odgođeno na duže vrijeme.⁶⁹ Stoga Arhiv nije mogao poslovati kao samostalni subjekt te je do kraja 2008. poslovao kao Sabirni centar Državnog arhiva u Zadru. Istovremeno su se ponovo pojavili problemi oko trajnog smještaja Arhiva. Nakon što je geomehničkim ispitivanjima temeljnog tla ustanovljeno da tzv. „kamena zgrada“ ne udovoljava zahtjevima statičkih proračuna i proračuna nosivosti prema standardima za arhivske zgrade, još jednom se pristupilo traženju nove lokacije. U međuvremenu, Arhiv se trebao iseliti iz zgrade na Kulini i smjestiti se u napuštenom i ruševnom prizemnom vojnom objektu unutar nekadašnje vojarne Bribirskih knezova. Naprasno preseljenje u ruševan objekt na kojem je inzistirala tadašnja gradska uprava odgođeno je dok se objekt barem minimalno nije adaptirao za prihvatanje arhivskog gradiva. U veljači 2009. u prostorijama gradske uprave i u prisutnosti predstavnika Ministarstva kulture i Hrvatskog državnog arhiva razgovaralo se o mogućim rješenjima za trajni smještaj. Nakon posjeta objektu u vojarni Bribirskih knezova, načelno je usuglašen stav da je upravo taj objekt uz neophodnu nadogradnju jedina moguća lokacija za Arhiv. Tijekom kolovoza, rujna i listopada 2009. Arhiv je preseljen u novi privremeni smještaj gdje i danas djeluje.

Ni drugi kronični problem od osnivanja Arhiva nije riješen – zapošljavanje dovoljnog broja stručnih djelatnika čime bi se bitno olakšalo i unaprijedilo redovito poslovanje Arhiva.

Unatoč svim naslijeđenim problemima, u Arhivu se danas sustavno radi na unaprjeđenju i organizaciji stručnih poslova.

U nedostatku prostora za prihvatanje gradiva i s namjerom podizanja kvalitete zaštite i čuvanja gradiva „na terenu“, kao prioritet je postavljen rad Odjela za zaštitu i nadzor

⁶⁸ Uredba o osnivanju Državnog arhiva u Šibeniku od 11. siječnja 2007. *Narodne novine* (Zagreb). 7(2007).

⁶⁹ RL: <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20061117/sibenik01.asp>. (08.07.2016.)

arhivskog i registraturnog gradiva izvan arhiva (vanjske službe). Prvi korak k ostvarenju produktivne suradnje sa stvarateljima i imateljima gradiva bilo je donošenje Kategorizacije stvaratelja arhivskog gradiva s područja nadležnosti Državnog arhiva u Šibeniku⁷⁰, a potom je, uz stručnu pomoć Hrvatskog državnog arhiva, održan informativni sastanak na kojem su stvaratelji/imatelji gradiva upoznati sa zakonskim i podzakonskim aktima u zaštiti i obradi arhivskog i registraturnog gradiva, svojim obvezama u postupanju s gradivom i radom u nacionalnom arhivskom sustavu. Ovlašteni djelatnik Arhiva započeo je s redovitim pregledima registratura, savjetovanjima stvaratelja u izradi pravilnika, načinima izlučivanja i dr. Kroz poslovnu suradnju s državnim arhivima u Rijeci, Pazinu i Gospiću zainteresiranim djelatnicima pismohrana stvaratelja/imatelja s područja Šibensko-kninske županije omogućeno je prisustvovanje seminaru za djelatnike pismohrana. Zbog pojačanog interesa stvaratelja i imatelja gradiva za te programe, Arhiv je od 2010. do danas organizirao tri tečaja i niz individualnih konzultacija s djelatnicima kategoriziranih stvaratelja/imatelja gradiva. Osobita pažnja usmjerena je na zaštitu i čuvanje arhivskog gradiva Katoličke crkve na području Šibensko-kninske županije čija povijesna i kulturna vrijednost nadilaze lokalne okvire te su cjeline arhivskog gradiva u Šibenskoj biskupiji (oznaka dobra: Z-6463), franjevačkim samostanima na Visovcu (oznaka dobra: Z-6459), samostanu sv. Frane (oznaka dobra: Z-6464) i samostanu sv. Lovre u Šibeniku (oznaka dobra: Z-6462) zaštićene kao pokretno kulturno dobro⁷¹, a od 2010. godine pokrenuto je nekoliko programa sređivanja i restauracije gradiva.

Zaštita i čuvanje arhivskog gradiva u Arhivu morala je biti u relativno kratkom vremenu podignuta na višu razinu. Rješenjem Hrvatskog državnog arhiva⁷² utvrđeno je da cjelina arhivskih fondova i zbirki u posjedu Državnog arhiva u Šibeniku ima svojstvo kulturnog dobra i registrirana je pod oznakom Z-5641. Iako temeljni stručni poslovi sređivanja i obrade arhivskog gradiva, koji se tijekom posljednje godine obavljaju u Arhivu, nisu samo tehničke prirode, činjenica je da se podizanje razine kvalitete i kvalitete stručnih poslova ne može ostvariti bez ispunjavanja temeljnih uvjeta za normalno funkcioniranje ustanove:

1. uređenje trajnog smještaja Arhiva prema suvremenim arhivskim standardima i s kapacitetom spremišnih prostora koji će biti dovoljan u dužem razdoblju (barem 20 godina)
2. zapošljavanje novih stručnih djelatnika uz trenutačno zaposlenih troje arhivista, jednog višeg arhivskog tehničara, dva arhivska tehničara.

Nedostatak stalno zaposlenih stručnih djelatnika i nužnost povećanja količine sredenog i obrađenog gradiva s dostupnim obavijesnim pomagalicama nastojao se prevladati korištenjem mjere stručnog osposobljavanja te kroz trogodišnji program sređivanja i obrade sudskih spisa, koji je financiralo Ministarstvo kulture.

⁷⁰ *Narodne novine* (Zagreb). 68(2010).

⁷¹ URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212>. (03.04.2016.)

⁷² Rješenje od 11. studenog 2011. godine (klasa: UP/I-612-06/11-21/11, urbroj: 565-08-/3-11-4).

U tijeku su poslovi na reviziji fondova i zbirki radi utvrđivanja stanja, određivanja prioriteta za sređivanje i obradu gradiva te pripreme za izradu vodiča. Također, u tijeku je revizija postojećih matičnih evidencija koje će se uskladiti sa stvarnim stanjem fondova i zbirki. Sustavna politika akvizicija još uvijek nije moguća dok se ne osiguraju dostatni kapaciteti spremišta.

Dostupnost gradiva u Arhivu tijekom proteklih godina bitno je povećana, o čemu svjedoči i broj korisnika gradiva u čitaonici koji je u stalnom porastu zahvaljujući interesu za genealoška istraživanja i lokalnu povijest te ostvarenja svojih prava i interesa (imovinsko-pravna dokumentacija).

Dugogodišnja zapuštenost ustanove odrazila se i na njezin položaj u javnom i kulturnom životu Šibenika. Ponajprije, bilo je nužno probuditi svijest o važnosti arhivskog gradiva kao kulturnog dobra od lokalnog i nacionalnog interesa kod šire javnosti, ali i upravnih, obrazovnih i kulturnih institucija u gradu i županiji. Arhiv je od 2009. godine do danas postavio 12 izložbi, samostalnih i u suradnji sa srodnim ustanovama, pokrenuo vlastitu izdavačku djelatnost te kao organizator s Državnim arhivom u Zadru, Hrvatskim državnim arhivom i ICARUS-om (Međunarodnim centrom za arhivistička istraživanja) priredio Međunarodnu konferenciju „Arhivi vjerskih zajednica u Hrvatskoj – stanje i perspektive“ (Šibenik, 25. – 26. rujna 2014.). Arhiv danas kontinuirano radi na nekoliko projekata sa srodnim ustanovama s ciljem otvaranja ustanove javnosti.⁷³

⁷³ Izložbe DAŠI: *Zapisi iz prošlosti* (ožujak 2010.), *Zemljišni posjedi u arhivskim dokumentima* (lipanj 2010.), *Matičarstvo na području Šibensko-kninske županije* (lipanj 2011.), *Drniški kraj u starim katastricima* (u suradnji s Gradskim muzejom Drniš, prosinac 2012.), *Službeno informiranje u prošlosti* (lipanj 2013.), *Vrelo života – od Venere do Meštovića* (u suradnji s Gradskim muzejom Drniš, Noć muzeja, siječanj 2014.), *Šibenik u Prvom svjetskom ratu* (lipanj 2014.), *Školski vremeplov Gimnazije Antuna Vrančića* (u suradnji s Gimnazijom Antuna Vrančića, siječanj 2015.), *Industrijska arhitektura na rijeci Krki* (u suradnji s NP Krka, kolovoz 2015.), *Šibenska ratna luka u Prvom svjetskom ratu* (studenj, 2015.), *Ratne godine Međunarodnog dječjeg festivala u Šibeniku (1991.–1995.)* (lipanj 2016.).

Gostujuće izložbe: *Franz Thiard Laforest – Album von Dalmatien* (Hrvatski državni arhiv, lipanj 2012.), *Juraj Dobrila (1812.-1882.) – povodom 200. godišnjice rođenja* (Državni arhiv u Pazinu, lipanj 2013.), *Vojskovođa Svetozar Borojević 1856.-1920.* (Hrvatski državni arhiv, lipanj 2014.), *Sarajevski atentat 1914. i Prvi svjetski rat u arhivu Samostana u Fojnici* (rujan 2014.), *Pogreb Stjepana Radića kamerama zagrebačkih fotografa* (Hrvatski državni arhiv, lipanj 2015.).

Izdanja DAŠI:

Matošin, Vinko: *Primoštenska prezimena, imena i nadimci od 1386. do 2001. godine* (Onomastica caputistica), Šibenik – Zadar : Državni arhiv u Šibeniku – Sveučilište u Zadru, 2012.

Ante Šupuk i njegov rukopis o starim primoštenskim maticama – *Poznato i nepoznato o stanovništvu Primoštena tijekom povijesti* (Demographica et glagolitica Sibenicensia sv. 1), Šibenik, 2013.

Vlahov, Dražen: *Tri glagoljske matične knjige s otoka Prvića (1689. – 1711.)* (Demographica et glagolitica Sibenicensia sv. 2), Šibenik, 2014.

Juran, Kristijan: *Murterske glagoljske matice (1658. – 1706.)* (Demographica et glagolitica Sibenicensia sv. 3), Šibenik, 2014.

Juran, Kristijan: *Tišnjanska matica krštenih i vjenčanih (1608. – 1638.) – O starim tišnjanskim prezimenima i obiteljima* (Demographica et glagolitica Sibenicensia sv. 4), Šibenik, 2015.

Zaninović, Joško: *Šibenska ratna luka u Prvom svjetskom ratu*. Šibenik, 2015. [Katalog izložbe.]

Šibenski diplomatarij – Zbornik šibenskih isprava. Nataša Mučalo (ur.). Šibenik, 2015. [CD]

Zbornik radova Međunarodne konferencije „Arhivi vjerskih zajednica u Hrvatskoj – stanje i perspektive“ (Šibenik, 25. – 26. 9. 2014.). Nataša Mučalo (ur.). Šibenik, 2015.

6. Razvojni planovi Državnog arhiva u Šibeniku

Strategija razvoja ustanove sustavno se izrađuje od 2013. godine i usklađena je sa strategijom nadležnog Ministarstva kulture. U njoj su postavljene vizija, misija i razvojni ciljevi ustanove u razdoblju do 2018. godine⁷⁴:

- očuvana pisana baština nastala na području Šibensko-kninske županije, prepoznata kao vrijedan i jedinstven izvor za upoznavanje prošlosti i očuvanje zavičajnog i nacionalnog kulturno-povijesnog identiteta;
- dokumentacijska baština široko korištena za upoznavanje i vrednovanje našeg povijesnog iskustva te razumijevanje naslijeđenih i stvaranje novih vrijednosti za društvo, zajednice i pojedince;
- arhiv kao ustanova otvorena javnosti koja skrbi o zaštićenom kulturnom dobru, unaprjeđuje i promiče upoznavanje i vrednovanje kulturne baštine;
- arhiv kao značajan čimbenik koji doprinosi razvoju društvenih, kulturnih i kreativnih potencijala zajednice u kojoj djeluje;
- široka dostupnost i korištenje jedinstvenog informacijskog resursa kojim ustanova raspolaže, stručnost na području gospodarenja informacijskim i dokumentacijskim resursima koju ustanova može ponuditi drugim ustanovama i organizacijama;
- dugoročna i kvalitetna zaštita arhivskog gradiva u arhivu;
- kvalitetno upravljanje dokumentacijom u nastajanju i sustavna zaštita gradiva izvan arhiva;
- stvaranje preduvjeta za lakšu dostupnost i korištenje gradiva;
- pružanje raznovrsnih kvalitetnih usluga korisnicima različitih profila;
- pozicioniranje ustanove u kulturnom životu lokalne zajednice i motiviranje lokalne sredine na očuvanje i korištenje gradiva;
- povećanje sposobnosti ustanove da odgovori na nove izazove i potrebe okruženja u kojem djeluje.

Neovisno o trenutačnom i/ili budućem ustrojstvu arhivske službe, uglavnom loša iskustva iz prošlosti, koja su se odrazila ponajprije na kvalitetu zaštite i čuvanja arhivskog gradiva, velike zaostatke u sređenosti i otežanu dostupnost gradiva, kao i potpuni izostanak javnog djelovanja ustanove, pokazala su da je postojanje kvalitetno organizirane arhivske službe s jasno postavljenom strategijom razvoja i usmjerenošću prema novim tehnologijama u službi zaštite i čuvanja konvencionalnog i digitalnog gradiva ujedno i stvarna potreba lokalne zajednice.

⁷⁴ URL: <http://www.dasi.hr/interni-akti.asp>. (03.04.2016.)

Izvori

- HR-DAŠI-28 Okružni narodni odbor Šibenik (1945-1946).
HR-DAŠI-29 Narodni odbor kotara Šibenik (1945-1962).
HR-DAŠI-30 Gradski narodni odbor Šibenik (1945-1955).
HR-DAŠI-40 Okružna komisija za ratnu štetu Šibenik (1945-1946).
HR-DAŠI-45 Narodni odbor općine Šibenik (1955-1963).
HR-DAŠI-108 Sabirni arhivski centar u Šibeniku (1968-2008).
Narodne novine (Zagreb). 27(1978), 7(2007), 68(2010).
Prilog XIV Ugovora o miru s Italijom. *Međunarodni ugovori FNRJ* (Beograd). 4(1947).
Službeni list SFRJ (Beograd). 28(1963).
Službeni vjesnik kotara Šibenik (Šibenik). 18(1961).

Literatura

- Arhivi i arhivsko gradivo – Zbirka pravnih popisa 1828. – 1997.* Rastić, M. (prir.). Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 1998.
- Bačić, S. *Don Krsto Stošić : (1884. - 1944.) : bibliografija i rukopisna ostavština : tiskani radovi i radnje ostale u rukopisima.* Šibenik : Muzej grada Šibenika, 1995.
- Blažević, M. Kada pravi arhiv? *Šibenski list* (Šibenik). (1992, od 21.11.).
- Knjiga Statuta, zakona i reformacija grada Šibenika.* Grubišić, s. (ur.). Šibenik : Muzej grada Šibenika, 1982.
- Kolić, D. *Gradivo Državnog arhiva u Zadru u mirovnim ugovorima s Italijom nakon dva svjetska rata.* U: *Arhivi i politika. 4. kongres [hrvatskih arhivista], 22.-25. listopada 2013., Opatija.* [Babić, S. (ur.)]. Zagreb : Hrvatsko arhivističko društvo, [2014], str. 89-102.
- Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske. Sv. 1.* Kolanović, J., Pavliček, V. (ur.). Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2006.
- Radonić, P. Uporaba arhivskog gradiva u statutima dalmatinskih gradova (Split, Zadar, Trogir, Šibenik, Skradin, Brač, Hvar, Korčula, Lastovo). *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 48(2005), str. 115-130.
- Stošić, K. *Povijest Šibenika. IV. dio - Arhivi i spisi.* Šibenik : Muzej grada Šibenika, 1939, str. 297-316. [rukopis].
- Stulli, B. Iz dosadašnjeg rada Arhivskog savjeta NR Hrvatske. *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 1(1958), str. 580-583.
- Stulli, B. *O pravnom režimu korištenja arhivske građe.* U: *Arhivistika i arhivska služba : studije i prilozi.* Stulli, B., Kolanović, J. (prir.). Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 1997, str. 98-191.
- URL: <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20061117/sibenik01.asp>. (08.07.2016.)
- URL: <http://www.dasi.hr/interni-akti.asp>. (03.04.2016.)

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212>. (03.04.2016.)

Vojnović, B. Godišnja skupština i savjetovanje društva arhivskih radnika Hrvatske (15. – 17. rujna 1959. u Slavonskom Brodu). *Arhivski vjesnik* (Zagreb). 3(1960), str. 539-544.

Summary

DEVELOPMENT OF ARCHIVAL PROFESSION ON ŠIBENIK TERRITORY

The paper presents history of archival service on Šibenik territory. Based on the documents from fonds of the State Archives in Šibenik, the paper analyzes circumstances that had led to a series of failed attempts at establishing regional archives based in Šibenik. Adverse conditions for developing archival service through the work of Records Center Šibenik, as a division of the Historical Archives in Zadar, had affected the quality of protection and preservation of archives held by the institution and creators/custodians on Šibenik territory. The States Archives in Šibenik was established in 2007 by Croatian Government's Regulation, and registered by the end of 2008. The paper analyzes the outset of organized archival service activity since 2009, and suggests guidelines for institution's further development.

Keywords: *archival service, Records Center Šibenik, protection, preservation, archives, State Archives in Šibenik, guidelines*

Translated by Marija Marošević